

GJENTAGELSE

Gjentagelser brukes for å skape rytme og for å fremheve noe som er viktig. Når man sier noe flere ganger er det selvfølgelig lettere å legge merke til det: "Du må øve, øve og atter øve".

En gjentakelse kan omfatte alt fra et enkelt ord til hele strofer. Dersom hele strofen blir gjentatt, kaller man det parallelstrofer.

KONTRASTER

Kontraster brukes også for at vi skal bli ekstra oppmerksomme på noe. To ord som betyr det motsatte kan belyse og forsterke hverandre (liten/stor, varm/kald osv.).

PARADOKS

Et paradoks er en selvmotsigelse. Selvmotsigelser er noe vi legger særlig merke til og som ofte pirrer nysgjerrigheten. Den fører gjerne til en viss ettertanke.

ØYEBLIKKET

Dét var ditt beste og eneste dikt,
det som du aldri skrev,
men som plutselig *var* i deg selv
en dag da du gikk og drev -

André Bjerke

ALLUSJON (INTERTEKSTUALITET)

Allusjon er en henvisning til et litterært verk, en annen kunstform, en historisk hendelse, en kjent person e.l. For at man skal forstå en allusjon, må leseren ha kjennskap til det som alluderes. Det er svært vanlig å bruke allusjoner fra Bibelen ettersom dette er en tekst som det forventes at mange kjenner.

Mens en allusjon henviser til en bestemt tekst, er intertekstualitet et begrep som brukes om alle former for relasjoner mellom tekster. Intertekstualitet er altså et svært vidt begrep som forutsetter at alle tekster inngår i ulike relasjoner til hverandre. Intertekstuelle referanser er svært vanlig i alle tekstformer (litteratur, musikk, film, kunst osv.).

JEG SER

Jeg ser på den hvide himmel,
jeg ser på de gråblå skyer,
jeg ser på den blodige sol.

Dette er altså verden.
Dette er altså klodernes hjem.

En regndråbe!

Jeg ser på de høje huse,
jeg ser på de tusende vinduer,
jeg ser på det fjerne kirketårn.

Dette er altså jorden.
Dette er altså menneskenes hjem.

De gråblå skyer samler sig. Solen blev borte.

Jeg ser på de velklædte herrer,
jeg ser på de smilende damer,
jeg ser på de ludende heste.

Hvor de gråblå skyer blir tunge.

Jeg ser, jeg ser . . .
Jeg er vist kommet på en feil klode!
Her er så underligt . . .

Sigbjørn Obstfelder

Riket er ditt!

I

Et barn er født i Bethlehem,
og barn er der født i alle hjem,

og mange av dem har funnet fred
på et rettersted.

Vi hørte dem hviske: Det er fullbragt!
Da førtes den neste til kongens vakt,

og atter lød ropet fra smertens pel:
Ta imot min sjel!

Arnulf Øverland

RETORISKE SPØRSMÅL

Et retorisk spørsmål er et spørsmål som stilles uten at man forventer noe svar. Hensikten er ofte å få frem et poeng, eller å overbevise tilhøreren i en bestemt retning.

For Trykkefriheden.

Hvor trives noget Godt og Skjönt
og Stort i Tvang ?
Kvæl Engen - Græsset blir ei grønt;
bind Ørnen, dør den paa sin Pynt;
stans Kilden, som med Sang begyndt
har raskt sin Gang,
og den en giftig Sump vil bli !
Naturen hader, stærk og fri,
al Tvang.

Henrik Wergeland

OVERDRIVELSE, UNDERDRIVELSE & IRONI

Alle disse virkemidlene forutsetter at leseren ikke tar ordene eller setningene bokstavig. Hva som menes må forstås ut fra en bestemt kontekst (sammenhengen).

Eksempel på *overdrivelser*: "Jeg lo meg i hjel", "Alle nordmenn så fotballkampen"

Eksempel på *underdrivelse*: "Dommeren var ikke helt heldig med avgjørelsen" (i stedet for å uttrykke at dommeren var svært uheldig).

Ironi er når vi sier det motsatte av hva vi egentlig mener. Ironi er effektivt dersom man vil uttrykke missnøye ("Dette var jo en fin film", mens man egentlig mener at filmen var elendig). Ironi har ofte en effekt av latterliggjøring.

TEMA/TEMATIKK

Tema er en betegnelse for en bestemt teksts samlede meningsinnhold. Når man snakker om tema dreier det seg om hovedideen eller selve grunnlaget for teksten. En tekst kan ha flere temaer. Ofte settes tema opp mot motiv. Motivet er da det konkrete som vi ser (eller hører), mens temaet er det "egentlige" meningsinnhold slik vi tolker det.

Når vi analyserer en tekst (dikt, roman, film, bilde osv.), er det alltid tekstens tematikk som står i fokus. Vi bruker ofte tekstens virkemidler til å belyse eller forsterke tekstens tematikk. I et dikt bruker man kanskje bilder, gjentakelse, rim og kontraster for å fremheve noe spesielt. Ut fra dette kan vi argumentere for vår tolkning av diktet.